

УДК 377.016:687.53

Ольга Віщенко,
викладач Луганського національного університету
імені Тараса Шевченка (ВП «Брянківський коледж»)

ТВОРЧИСТЬ ЯК ФАКТОР ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ МОДЕЛЬСРІВ-ПЕРУКАРІВ

У статті розглядається специфіка творчого процесу, що сприяє формуванню основ професійної компетентності майбутніх модельєрів-перукарів, і досягнення певного рівня професійної майстерності в закладах середньої професійної освіти. Реалізація індивідуального підходу в навчанні передбачає виконання індивідуальних творчих завдань з урахуванням особистісних особливостей, інтересів, схильностей і потреб кожного студента. Професійна діяльність модельєра-перукаря вимагає розвитку креативності, творчих здібностей.

Ключові слова: професійна освіта, компетентність, професійна компетентність, творчість, модельєр-перукар.

В статье рассматривается специфика творческого процесса, способствующего формированию основ профессиональной компетентности будущих модельеров-парикмахеров и достижения определенного уровня профессионального мастерства в учреждениях среднего профессионального образования. Реализация индивидуального подхода в обучении предполагает выполнение индивидуальных творческих заданий с учетом личностных особенностей, интересов, склонностей и потребностей каждого студента. Профессиональная деятельность модельера-парикмахера требует развития креативности, творческих способностей.

Ключевые слова: профессиональное образование, компетентность, профессиональная компетентность, творчество, модельер-парикмахер.

The main task in preparing specialists in hairdressers is to form a creative personality. This article discusses the specifics of the creative process that promotes formation of the foundations of professional competence of future specialists in hairdressers and a certain level of professionalism in the institutions of secondary vocational education. The implementation of an individual approach in teaching involves the organization of individual creative tasks, taking into account the personal characteristics, interests, inclinations and needs of each student. The professional activity of the designer of a hairdresser requires the development of creativity. Formation of the foundations of professional competence among future designers of clothing design is the main component of improving the quality of professional training of artists of the artistic and

aesthetic profile in accordance with the qualification requirements for the hairdressers. Creativity of students is an art work, a search for new forms in creating a modern hairstyle through an associative solution with some creative source.

Key words: *vocational education, competence, professional competence, creation, hairdressers.*

Проблема формування фахової компетентності на сучасному етапі розвитку освіти стала актуальною, бо від рівня їх сформованості залежить якість підготовки випускників до професійної діяльності. Формування фахової компетентності майбутніх спеціалістів перукарського мистецтва – це один із шляхів до вирішення питань ефективного дизайну сучасної зачіски, можливості використовувати передові світові технології. Актуальність вказаної проблеми насамперед визначається соціальним замовленням таких фахівців з боку роботодавців.

Процеси докорінної зміни економічних відносин що відбуваються в нашому суспільстві безпосередньо впливають на формування майбутніх спеціалістів, зокрема перукарського мистецтва. Головним завданням при підготовці фахівців в галузі перукарського мистецтва є формування творчої особистості. У статті розглядається специфіка творчого процесу, що сприяє формуванню професійної компетентності майбутніх модельєрів-перукарів, і досягнення певного рівня професійної майстерності в закладах середньої професійної освіти.

З позицій компетентнісного підходу розроблені нові освітні стандарти. Різні аспекти дослідження сутності компетентності та компетенцій в освітніх системах, знайшли висвітлення у працях В. Байденко, І. Зимової, Ю. Татур, А. Хутірського та ін. [1]. Проблема професійно спрямованого навчання розглядається в роботах З. Решетова, В. Шадрікова та ін. Сучасні освітні стандарти дозволяють акцентувати увагу на питаннях формування професійної компетентності, що дозволить посилити прагнення кожного студента до отримання інформації.

Метою дослідження є модель формування фахової компетентності майбутнього спеціаліста перукарського мистецтва в процесі навчання. Поняття «компетентність» означає «знання», «вміння», «навички»; воно включає в себе не тільки когнітивну і технологічні складові, але також мотиваційну, етичну, соціальну та поведінкову, які реалізуються в процесі виконання професійної діяльності [2]. Компетентнісний підхід в освіті є спробою ефективно поєднати природне бажання особистості інтегрувати себе в творчу діяльність суспільства і потреба суспільства використовувати потенціал кожної особистості для забезпечення свого економічного, політичного і духовного розвитку.

Професійна компетентність – це якісна характеристика розвитку особистості, підготовки студента як майбутнього професіонала; система

професійно доцільного ставлення до роботи, що забезпечує ефективне виконання працівником своїх функціональних обов'язків; ступінь досконалості особистісних якостей, оволодіння професійними знаннями і вміннями. Компетентність дозволяє людині продуктивно діяти при виконанні трудових операцій, досягати високих професійних результатів. Досягнення професійної компетентності, основи якої закладаються в студентському віці, відбувається протягом усього життя [3]. Професійна компетентність як інтегральна характеристика ділових і особистісних якостей фахівця відображає не тільки рівень знань, умінь, досвіду, достатніх для досягнення цілей професійної діяльності, а й соціально-моральну позицію особистості [4].

Відмінною рисою освітніх стандартів, що розробляються сьогодні є новий підхід до формування змісту та оцінці результатів навчання на основі принципу: від «знаю і вмію» – до «знаю, вмію і вмію застосовувати на практиці». Саме такі вміння, як здатність застосовувати отримані знання на практиці, проявляти самостійність у постановці завдань та їх вирішення, брати на себе відповідальність при вирішенні виникаючих проблем – складають основу поняття «компетентність». Незважаючи на те, що на сьогоднішній день вже склалася певна класифікація компетентностей, та для кожного предмета спеціальності виробляється своє поняття компетентності.

Формування основ професійної компетентності у майбутніх модельєрів-перукарів є головною складовою вдосконалення якості професійної підготовки фахівців художньо-естетичного профілю відповідно до кваліфікаційних вимог спеціальності «Перукарське мистецтво та декоративна косметика».

Професійна діяльність художника модельєра-перукаря вимагає розвитку креативності, творчих здібностей. Для реалізації творчого потенціалу особистості необхідно створювати практичні завдання і умови, що дозволяють майбутнім фахівцям винаходити та здійснювати відкриття. Творча індивідуальність фахівця мистецького спрямування складається в результаті професійної винахідливості, передбачення, професійного інтелекту і мислення, наполегливої роботи над собою, вміння проводити самодіагностику, визначаючи свої сильні і слабкі сторони як особистості і як професіонала.

Навчальний процес в освітніх установах будь-якого рівня традиційно був направлений в основному на розвиток пам'яті та творчого мислення студентів при оволодінні знаннями. Творча діяльність володіє універсальністю своїх методик, які застосовуються в будь-якому виді професійної діяльності.

Досягнення успіху в професійній діяльності можливо не тільки за рахунок знань, умінь і навичок, властивих конкретному виду діяльності, а й завдяки вмілому використанню в діяльності методології творчого процесу,

що спирається на індивідуальні особливості студентів.

Реалізація індивідуального підходу в навчанні передбачає організацію виконання індивідуальних творчих завдань з урахуванням особистісних особливостей, інтересів, схильностей і потреб кожного студента (стилю розумової діяльності, життєвого і професійного досвіду, рівня розвитку вмінь і т. д.); при цьому в майбутніх фахівців розвивається здатність оцінювати власні можливості і планувати на цій основі певний рівень досягнення професійної майстерності, розглядаючи себе як суб'єкта діяльності. Творчі завдання, пропоновані студентам, за змістом для всіх однакові, так як спрямовані на розвиток професійних умінь і в кінцевому підсумку – на формування професійної компетентності, але форму виконання і представлення результату, завдань вибирає сам студент (в залежності від своїх інтересів, бажань, здібностей, ставлення до професійної діяльності та її особливостей). При такому індивідуальному підході в навчанні вирішується завдання розвитку творчих здібностей і активності у творчій діяльності.

Для успішного виконання творчих завдань студенти також опановують процеси розумової діяльності, це важливо для організації творчості студентів, спрямованої на формування професійної компетентності майбутніх фахівців в області перукарського мистецтва. При підготовці фахівців для підприємств сфери обслуговування навчальний процес обов'язково повинен носити творчий характер, так як майбутньому працівникові даної сфери необхідно продуктивне творче мислення. Організація виконання творчих завдань відображає взаємозв'язок розвитку творчості з професійною діяльністю, що досягається за рахунок професійної спрямованості завдань: їх виконання розвиває професійні вміння, формує систему знань і професійних якостей особистості майбутнього фахівця.

Творча діяльність перукаря-модельєра, стиліста-візажиста, майстра-пастижера передбачає багату творчу уяву, фантазію, професійну винахідливість, інтуїтивне чуття, інтелектуальну сміливість дослідження. Оволодіння методологією художньої творчості дозволяє свідомо керувати процесом генерування креативних ідей. Акт творчого художнього мислення має специфічну логіку міркування, яка лежить в основі пошукової розумової діяльності фахівця-професіонала. Джерелами творчого «художньо-образного» мислення є розвинені уява і фантазія, системність мислення, що дозволяють модельєрам-перукарям побачити проблему цілісно, з різних сторін. Чим більше образів виникатиме перед студентами, тим оригінальніше і в той же час просте рішення вони зможуть запропонувати. Такий підхід реалізує важливу мету професійної освіти – безперервність цілеспрямованого формування в студентів системного творчого мислення.

Формування та розвиток творчих здібностей відбувається ефективно в процесі виконання комплексних завдань, що поєднують у собі дослідницьку діяльність, навчання і виробничу практику, творчий пошук

оптимальних рішень технічних проблем. В процесі багатогранної діяльності: розробка ескізів, композиція зачіски, художнє проектування, виконання розрахунків, написання рефератів формуються не тільки знання і вміння їх застосування, а й творчі професійні компетенції.

Так, наприклад, в Брянківському коледжі на заняттях з дисципліни «Спеціальна композиція» формування професійної майстерності і творчих здібностей відбувається поетапно – від задуму до його втілення, в процесі створення та опрацювання ескізної форми зачіски. Студенти, як справжні художники, проводять відбір образів-ідей і незалежно від рівня розвитку просторової уяви, творчих здібностей вирішують поставлені перед ними творчі завдання. Спільний активний аналіз робіт студентів психологічно готує їх до зустрічі з наближеними ситуаціями різного ступеня складності в подальшій професійній діяльності, сприяє формуванню професійних компетенцій. У процесі створення авторських робіт студенти багато працюють з додатковою літературою, основний обсяг робіт виконується на практичних заняттях і в позаурочний час. Відповідно навчальної програми за різними темами студенти розробляють і захищають свої творчі проекти (в тому числі й з теми «Художній образ в мистецтві створення сучасної зачіски»). Творчість майбутніх фахівців є результатом переосмислення, пошуком нових форм при створенні зачіски шляхом асоціативного рішення з будь-яким творчим джерелом. У своїх роботах студенти відображають пошук текстур, фактури, колористичного рішення асоціативно або за аналогією з будь-яким творчим джерелом, не копіюючи його, а створюючи новий образ по логічному ланцюжку уявлень, асоціацій.

При вивченні теми «Композиція сучасної зачіски» студенти не тільки створюють зачіску і макіяж, але і продумують повністю образ-стиль, костюм, взуття, доповнення, аксесуари, музичне оформлення. Кожен художній образ наділений образно-смісловим змістом. Створюючи сучасні, оригінальні моделі зачісок студенти демонструють свій індивідуальний стиль роботи, розкриваючи творчі здібності.

Володіння професійними знаннями та здатністю мислити художніми образами дозволяють майбутньому модельєру створювати нові форми, шукати нові шляхи в перспективному моделюванні.

На основі образної уяви виникає фантазія як результат довільних комбінацій різних частин, якостей, властивостей раніше сприйнятих предметів. У майстра з'являється ідея внаслідок спостережень та оцінки реальної дійсності. Ця ідея, виходячи з особливостей мислення модельєра-перукаря, його намагання узагальнювати, створює художній образ. Після того, як буде створено технологічну послідовність виконання задуму, настає час його реалізації, тобто створення зачіски на моделі. Створена зачіска викликає у глядача певні емоції, асоціативні відчуття і в сукупності із зовнішністю людини становить художній образ.

Художнє оформлення зачіски безпосередньо пов'язане з

композицією, тобто побудовою, розташуванням, співвідношенням її складових частин. Від того, наскільки вдало вирішена композиція, залежить краса та виразність форми зачіски.

При створенні моделі необхідно враховувати закономірності побудови зачіски, яку утворюють такі компоненти, як форма і силует, лінії, колір. Засобами, або прийомами, за допомогою яких вони формуються, є пропорції, баланс, ритм, контраст, нюанс. Обов'язковими для композиції є єдність стилю та образність форми [5, с. 249–250].

Велике значення у формуванні професійно значущих якостей особистості та становленні майбутнього перукаря має досвід підготовки, організації та участі самих студентів у творчих заходах: конкурсах молодих дизайнерів, конкурсах професійної майстерності, фестивалях моди, виставках і демонстраціях творчих робіт. По суті, це активні форми професійного навчання, що дозволяють здійснювати занурення студентів у професійне середовище, залучення їх до процесу творчої виробничо-технологічної та дизайнерської діяльності, що спонукає знаходити способи самореалізації і сприяє розвитку умінь самовизначатися в навколишньому світі, самонавчатися і самовдосконалюватися.

У коледжі ведеться велика робота зі створення конкурсного середовища, що дозволяє розвивати професійну компетентність модельєра-перукаря, сприяє активізації творчої діяльності. В процесі підготовки, проведення та участі в подібних конкурсних заходах майбутні фахівці мають можливість здійснити професійні проби і виконують різні ролі: модельєра-перукаря, пастижера, організатора-менеджера, стиліста, конструктора, технолога, візажиста.

Головною ідеєю внутрішнього конкурсу, який проводиться серед студентів БК за фахом «Перукарське мистецтво та декоративна косметика», є створення сучасних колекцій моделей зачіски та свободи в самовираженні майбутніх модельєрів. Цим створюються умови для активізації творчої діяльності, розвитку індивідуального творчого потенціалу учнів, формуються навички реалізації творчого задуму і демонстрації кінцевого результату на подіумі.

Підготовка до конкурсу професійної майстерності молодих модельєрів-перукарів, що має статус міжрегіонального, починається з аналізу тенденцій моди, відбору перспективних ідей, розробки ескізів, підбору косметичної продукції та інструментів. Адекватна оцінка своїх можливостей, особистої позиції та мотивації до самовдосконалення, професійні контакти з викладачами спеціальних предметів мистецького спрямування, майстрами навчальної практики сприяє виявленню найбільш здібних студентів і призводить до успіхів в конкурсі. Робота над колекцією виходить за рамки навчального процесу і займає весь вільний час майбутнього модельєра, сприяє розвитку образного і креативного мислення, формує здатність випереджаючого передбачення розвитку модних

тенденцій, здатність створювати сучасні моделі зачісок, спираючись на знання композиційних закономірностей та кольорознавства, формує стійкі навички здійснення прийомів художнього моделювання для створення нових моделей, складних форм відповідно до її графічного зображення. Спільна навчальна та позанавчальна діяльність студентів, викладачів і майстрів навчальної практики над проектуванням та виготовленням конкурсних колекцій сприяє створенню сприятливої психолого-емоційної атмосфери партнерських взаємин, підвищення зацікавленості та залучення в процес виконання спільної справи, прагненню втілити творчий задум. У таких психолого-педагогічних умовах майбутні модельєри-перукарі коледжу з року в рік стають переможцями і лауреатами конкурсу в різних номінаціях.

Таким чином, у багатьох студентів розкривається талант при створенні незвичайних моделей саме на заняттях зі спецкомпозиції; у них з'являється інтерес, який породжує діяльність. Процес створення, розробки зачіски дозволяє кожному зрозуміти, осмислити головне: за ореолом таємничості, який оточує великих модельєрів, стоять знання, завзятість, надзвичайне працьовитість, професіоналізм і фантазія. При створенні композиційного образу студенти пізнають не тільки корисність творчості, вміння втілити його в дійсність, а й набувають впевненості в собі, долають психологічні бар'єри, що заважають творчості. Важливим у розробці повного образу є продумування єдності концепції, стилю і способу. В творчий процес створення і розробки колекцій активно включаються всі студенти спеціальності. Отже, на індивідуальних заняттях безініціативні студенти розкривають свої творчі здібності, демонструючи наявність знань і умінь, багатий внутрішній світ, що не завжди вдається розглянути на традиційних теоретичних заняттях. На заняттях з використанням активних форм навчання всі студенти підтверджують думку про те, що творчість модельєра – це його самовираження

Творчість, будучи життєво необхідною, потребою людини, захоплює її, перетворює і збагачує, формуючи її як особистість, самобутню індивідуальність, яка намагається в кожному свою справу внести щось таке, що притаманне тільки їй. Аналіз творчої діяльності показує, що кожен індивід є чимось оригінальним і творчим у конкретному своєму прояві, і саме в цьому і полягає суть індивідуальності і унікальності [6].

Актуальними напрямками подальшої роботи є розробка методичних рекомендацій щодо впровадження в процес навчання моделі формування фахової компетентності майбутніх спеціалістів перукарського мистецтва.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Хуторской А. В. Дидактическая эвристика. Теория и технология креативного обучения / А. В. Хуторской. – М. : Издательство МГУ, 2003. – 416 с.

2. Стратегия модернизации содержания общего образования: Материалы для разработки документов по обновлению общего образования. – М. : б.и., 2001.
3. Маркова А. К. Психология профессионализма. / Маркова А. К. – М. : б.и., 1999. – 308 с.
4. Педагогика профессионального образования: учеб. пособие для студентов высш. учеб. заведений / Е. П. Белозерцев, А. Д. Гонеев, А. Г. Пашков и др.; под ред. В. А. Сластенина, 3-е изд., стер. – М. : Академия, 2007.
5. Перукарське мистецтво: Підручник: У 3кн./ За заг. ред.. В. Ф. Орлова. – К. : Грамота, 2005. – Кн. 2: Основи перукарської справи / Н. А. Горбатюк та ін.. – 2005. – 576 с.: іл.-Бібліогр.: с. 570.
6. Франкл В. Человек в поисках смысла / Франкл В., пер. с англ. – М. : Прогресс, 1990. – 180 с.
7. Сисоєва С. О. Підготовка вчителя до формування творчої особистості учня / С. О. Сисоєва. – К. : Поліграфкнига, 1996. – 406 с.
8. Выготский Л. С. Воображение и творчествов детском возрасте: Психологический очерк / Л. С. Выготский. – М. : Просвещение, 1991. – 93 с.